

Småsnäppan (*Calidris minuta*) för första gången funnen häckande i Sverige

Av

OLA ARHEIMER & ERIK NYHOLM

Summary: First Swedish Breeding of Little Stint (*Calidris minuta*).

Småsnäppan (*Calidris minuta*) för första gången funnen häckande i Sverige

Av

OLA ARHEIMER & ERIK NYHOLM

Invid sjön Libojaure, som är belägen 66° 04' N, 16° 53' E, ca 1100 m.ö.h. i den centrala delen av Ammarfjälls-massivet i södra Lappland, påträffades på kvällen den 10 juli 1965 en liten vadare. På grund av dennas storlek trodde vi, att det rörde sig om en mosnäppa. Dess beteende tydde på, att den hade ungar i närheten. Efter en kort stunds sökande hittades också en. Denna, som var helt nykläckt, visade sig vara den enda i kullen. Ungen lyftes upp, och av dess pip lockades snart den gamla fågeln till vår närhet. Tanken på mosnäppa bestod orubbad, tills vi nu tyckte oss finna en del karaktärer, som stämde bättre överens med en småsnäppas. Det mest påfallande i det ganska dunkla ljuset var den spräckliga ryggen och benfärgen, som tycktes oss vara svart. Då dessutom lätet ej var helt bekant, blev vi gradvis alltmer övertygade om, att vi hade att göra med en småsnäppa. I upprymt tillstånd lämnade vi platsen för att nästa dag försöka fotografiskt dokumentera vårt fynd.

Den lilla snäppfamiljen återfanns på nästan samma plats, där vi lämnat den dagen innan. Med ungen i handen kunde vi åter locka till oss den gamla fågeln. Att fotografera den innebar då inte någon svårighet.

Emellertid tyckte vi oss nu finna en del karaktärer, som möjligen kunde sammankopplas med en mosnäppa. Framför allt gällde detta den ganska markanta strieringen på bröstet. Detta kände vi ej från småsnäppan.

Då någon handbok ej fanns till hands och vi sålunda inte hade något att jämföra våra iakttagelser med, och på grund av den sensation det skulle innebära att finna en småsnäppa häckande här, fann vi det för gott att inte ställa förhoppningarna för högt. Med hjälp av fotografierna hoppades vi slutgiltigt kunna fastslå, vilken art det rörde sig om.

Vid studier av handboksbeskrivningar (LÖVENSKIOLD 1947, WITHERBY *et al.* 1958, SWANBERG 1963) av respektive mosnäppa och småsnäppa befanns den fotograferade snäppans karaktärer stämma väl

överens med dem hos den sistnämnda arten. För att få fullständig säkerhet visades bilderna upp för ett antal välkända ornitologer, som oberoende av varandra fick bestämma fågeln. Samtliga uttalade sig med stor säkerhet för småsnäppa.

I detta sammanhang vill vi speciellt tacka docent GUSTAF RUDEBECK och tandläkare PER OLOF SWANBERG för det omsorgsfulla arbete dessa nedlagt vid kontroll av fågelns arttillhörighet och bedömning av fotografiernas kvalitet.

Boplats

Själva boet kunde ej hittas emedan ungen redan lämnat det. Dock kan med ganska stor säkerhet sägas att boet måste ha legat ganska nära den plats, där ungen hittades. Ungen var nykläckt, och dess förmåga och vilja att förflytta sig var inte stor i det kalla väder, som rådde. Från kvällen den 10:e till på förmiddagen den 11:e hade den inte flyttat sig mer än ett par meter, i riktning mot sjön.

Ungen hittades i centrum av ett ca 25 meter brett bälte av fuktig mark, som utbreddes sig längs stranden. Detta område var ganska tätt besatt av grästuvor omgivna av smärre, i det närmaste vegetationsfria ytor. Troligt är, att den fuktiga remsan intill nyligen hade varit täckt med snö. I så fall hade boet sannolikt legat på den angränsande torrare hedmarken. Växttäckets utgjordes där av gles växande, lågt gräs bland låga örter och risväxter såsom: *Phyllodoce caerulea*, *Saxifraga oppositifolia*, *Cassiope hypnoides*, *Empetrum* och *Salix herbacea*.

Libojaure är belägen inom den mellan-alpina regionen, i en sänka omgiven av mot sjön långsamt sluttande låga kullar. I sjöns omgivning fanns åtskilliga snöfält, av vilka en del sträckte sig ända ut i vattnet. Nämnas bör att våren 1965 varit ovanligt snörik.

Småsnäppans utbredningsområde sträcker sig enligt litteraturen från Nordnorge, österut på tundraområdena längs ishavskusten ungefär till floden Indigirka i Sibirien (VOOUS 1960, ULFSTRAND 1961). Dessutom bebor den de Nysibiriska öarna. Den är påträffad på Färöarna, Island och Frans Josefs land men aldrig med säkerhet på Spetsbergen (LÖVENSKIOLD 1947, 1964).

I Norge häckar småsnäppan sällsynt vid Porsanger- och Varangerfjordarna. Dessutom har den påträffats häckande mitt inne på Finn-

i närheten av någon smärre vattensamling invid kusten (WESTERLUND 1878, RUDEBECK *et al.* 1962). Dock har bon även hittats bland vide-snår i myrkanter (WITHERBY *et al. op. cit.*).

Beteende

Även beteendemässigt stämde litteraturbeskrivningarna av småsnäppan (WITHERBY *et al. op. cit.*, MARKGREN 1961) väl överens med de av oss iakttagna, i det att fågeln verkade mycket orädd och att den var en överdängare att spela skadad. Ungens pipande påverkade den gamla fågeln mycket starkt och med ungen i handen kunde man få den så nära sig som ca 1 meter, om man förhöll sig stilla. Vid någon häftig rörelse utlöstes genast instinkten att spela skadad. Kraftigt vinglande, ömsom med ena och ömsom med andra vingen släpande, ofta klagande kilade fågeln iväg mellan grästuvorna. Efter 15–20 meter upphörde detta beteende och snart hade ungens pip lockat tillbaka den igen. Denna procedur hade upprepats ett flertal gånger, då beteendet plötsligt blev ett helt annat. Tydligt hade instinkten att värma den pipande ungen i kylan blivit så kraftigt aktiverad, att den helt tog överhand. Trots att vi fäktade med armarna och klappade med händerna, kunde vi då inte förmå den att upphöra att utföra ett balningsbeteende, även om detta utfördes endast några meter ifrån oss. Då släpptes ungen, och snart befann den sig på en varm plats under faderns(?) vinge.

Övriga fågelarter, som noterades i och runt sjön, var: Storlom (*Gavia arctica*), fiskmås (*Larus canus*), skärnsnäppa (*Calidris maritima*) 2 st, snösparv (*Plectrophenax nivalis*) ca 50 par, större strandpipare (*Charadrius hiaticula*), fjällpipare (*Ch. morinellus*), fjällripa (*Lagopus mutus*) och ängspiplärka (*Anthus pratensis*).

LITTERATUR

- LÖVENSKIÖLD, H. L. 1947. Håndbok over Norges Fugler. Oslo.
 — 1964. Avifauna Svalbardiensis. — Norsk Polarinstitutt Skrifter, nr 129. Oslo.
 MARKGREN, M. 1961. Avledningsbeteenden och s.k. lekyttringar hos fåglar. — VF 20: 214–225.
 RUDEBECK, G. *et al.* 1962. Våra svenska fåglar i färg, häfte 6. Stockholm.
 SCHANNING, H. T. L. 1916. Norges Fuglefauna. Kristiania.
 SWANBERG, P. O. 1944. Luottolakos fåglar. — Fauna och Flora 39:1–14.
 — 1963. Våra småsnäppor och deras kännetecken. I. — VF 22:32.
 ULFSTRAND, S. 1961. Fåglar, del 2. Djurens Värld, bd 9. Malmö.
 WESTERLUND, C. A. 1878. Skandinaviska foglarnas fortplatningshistoria. Lund.
 WITHERBY, H. F. *et al.* 1958. The Handbook of British Birds, Vol. IV. London.
 VOOUS, K. H. 1960. Atlas of European Birds. Amsterdam.

Fig. 2. Häckningsterräng för småsnäppan vid Libojaure. Ammarfjället den 11 juli 1965. Foto: OLA ARHELMER. (*Breeding ground of the Little Stint.*)

marksvidda på en holme i sjön Jesj-Javre (LÖVENSKIOLD 1947) och likaledes på en holme i Vagatim i Övre Pasvik (SCHANNING 1916). De år, då våren varit sen, tycks häckningarna i Norge vara talrikare.

Inom Finlands nuvarande gränser har småsnäppan aldrig konstaterats häckande.

I de svenska lappländska fjällen har småsnäppan tidigare anträffats av SWANBERG (1944) den 16:e juli 1943 på Luottolako i Sarek.

Boet lägges oftast på någon torrare plats bland lågt gräs och ris,

S u m m a r y : First Swedish Breeding of Little Stint (*Calidris minuta*).

On the 10th of July 1965 a Little Stint with one nestling was found on the shore of Lake Libojaure at an altitude of about 1100 metres on the mountain Ammarfjället, Swedish Lapland. The nest itself was not found but it is supposed to have lain on dry heath among low vegetation.

Manuskriptet inlämnat den 17 november 1965. Förf:s adr. E. N., Zool. inst., Lund.
